

УДК 339.9

Родіонова Т. А.

Поліщук К. В.

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

СТАБІЛЬНІСТЬ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ КРАЇН ПІВДЕННОЇ ЄВРОПИ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ДОБРОБУТ

У статті досліджено особливості функціонування банківських систем країн Південної Європи. Охарактеризовано останні тенденції розвитку банківських систем Греції, Іспанії, Португалії. Визначено показники, які найбільшою мірою впливають на економічний добробут країн Південної Європи. Виявлено взаємозалежність між рівнем стабільності банківської системи та економічним добробутом країни.

Ключові слова: Південна Європа, банківська система, економічний розвиток, ВВП, економічний добробут.

Постановка проблеми. Іспанія, Португалія та Греція є одними з найбільших країн Південної Європи. Всі ці країни входять до зони євро, а тому їх грошово-кредитні політики мають багато спільного, адже підпорядковані політиці, яка застосовується Європейським центральним банком. Однак рівень розвитку банківської системи кожної з країн був неоднаковим. Це передбачає різні наслідки боргової кризи та інших негативних факторів для банківських систем цих країн. Нині однією з головних умов економічного розвитку є стабільність банківської системи країни. Кредитування національних виробників стимулює розвиток виробництва і підвищення рівня економічного розвитку. На даному етапі для наведених країн основною метою є підвищення економічної стабільності. Через підвищення стабільності економіки можна впливати на економічний добробут населення. Сьогодні рівень економічного добробуту населення є одним із провідних напрямів політики урядів європейських країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізом ролі банківських систем у розвитку національних економік, їх стабільності, а також питанням впливу на добробут займаються такі вітчизняні вчені, як О. Барановський, О. Колодзєв, В. Коваленко, Н. Погореленко, М. Савлук, О. Стельмах та ін. Серед іноземних науковців слід відзначити Т. Beck, R. G. King, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine, R. G. Rajan; L. Zingales та ін. Ці вчені досліджували підходи до оцінки рівня стабільності банківської системи, як банківська система може впливати на добробут країни.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість досліджень стабільності банківських систем носить загальний характер, оскільки основана на загальних положеннях і не переноситься на окрему країну. Таким чином, використовуючи підходи вчених, зазначених вище, можна дослідити рівень стабільності банківських систем країн Південної Європи, оцінити вплив рівня стабільності їх банківських систем на добробут населення.

Мета статті полягає у дослідженні взаємозалежності між рівнем стабільності банківських систем країн Південної Європи та економічним добробутом цих країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стабільність банківської системи характеризується як ситуація, коли в національній банківській системі не відбуваються банкрутства банків, або як ситуація, коли національна банківська система є стійкою і прибутковою і повністю відповідає національному законодавству, а також принципам управління ризиками, встановленими Базельським комітетом із банківського нагляду [1].

Зважаючи на те, що криза суверенного боргу мала великий вплив на економіку країн Південної Європи у цілому й банківську систему зокрема, слід проаналізувати, як саме ці події вплинули на стабільність банківської системи Греції, Іспанії та Португалії. Слід відзначити, що для всіх трьох країн банківський сектор є основою національних фінансових систем.

Загалом після боргової кризи пройшло достатньо часу для того, щоб банківська система Греції знов могла нормально функціонувати самостійно. Однак для грецького уряду все ще є проблемним самостійне забезпечення потреб банківського та фінансового секторів. Характерними для Греції є такі позитивні зміни, як зменшення прострочених позик та боргових цінних паперів, а також зниження індексу Texas, який являє собою відношення боргових цінних паперів або позик до суми матеріального загального акціонерного капіталу і резервів на втрати по позиках (хоча слід пам'ятати, що середній показник по ЄС є набагато нижчим) [2].

Для іспанської банківської системи можна відзначити такі позитивні тенденції, як підвищення консолідованих активів, зменшення кількості непрацюючих кредитів. Проте проблемою іспанських банків є забезпечення достатньої рентабельності. Для банківської системи країни важливим є діяльність банківських установ за кордоном, яка є дуже ризиковою. Однак географічна спрямованість, а також більш локальний характер міжнародної діяльності банківських установ Іспанії, що характеризується місцевою активністю в національній грошовій одиниці, значно пом'якшують ризики, пов'язані з міжнародною діяльністю іспанських банківських установ [3].

Для економіки Португалії велике значення має мале та середнє підприємство, тому важливим є розвиток саме цього сектору економіки, а також спрямованість банківських кредитів на його розвиток. Особливо важливою умовою відродження економіки є стабільність банківської системи країни. До основних результатів діяльності банківського сектора Португалії у посткризовий період слід віднести: зменшення сумарних активів банківської системи, досить стабільний рівень ліквідності, збільшення ризикових кредитів, низьку рентабельність банківської системи, стабільний рівень платоспроможності португальських банківських установ [4].

Розвиток банківської системи країни є важливим фактором економічного розвитку країни, адже від розвитку та орієнтованості банківських установ країни залежить доступ позичальників до кредитних ресурсів, які можуть виступати ресурсами для стимулювання виробничої діяльності.

Стимулювання виробничої діяльності є невід'ємним фактором відновлення економічної системи країн Південної Європи після наслідків боргової кризи. Позитивний економічний розвиток супроводжується зростанням добробуту. Цю взаємозалежність можна простежити за допомогою такого показника ВВП. Спостерігаючи за тенденцією зміни цього показника, можна зробити висновок про рівень стабільності економіки та динаміку економічного розвитку країни.

Для дослідження впливу стабільності банківської системи на економічний добробут було застосовано регресійний аналіз на основі використання таких показників: щорічний приріст ВВП (Y -залежна змінна); внутрішні кредити приватному сектору (X_1 , у % до ВВП); коефіцієнт капіталізації фондового ринку (X_2 , у % до ВВП); загальна вартість акцій, що торгуються (X_3 , у % до ВВП); ВВП на д. н. (X_4); потоки ПІІ в країну (X_5 , у % до ВВП); валові витрати (X_6 , у % до ВВП); коефіцієнт відкритості економіки (X_7); відношення недійсних кредитів до загальної кількості кредитів (X_8) [5]. Період для аналізу становить 15 років (2000–2015 рр.).

Загальна формула для всіх трьох країн має такий вигляд:

$$Y = \beta_1 * X_1 + \beta_2 * X_2 + \beta_3 * X_3 + \beta_4 * X_4 + \beta_5 * X_5 + \beta_6 * X_6 + \beta_7 * X_7 + \beta_8 * X_8 \quad (1)$$

Перша країна, яка буде досліджуватися, – Греція. Ця країна найбільш постраждала від боргової кризи, а тому її економіка є найбільш залежною від будь-яких змін у банківському чи будь-якому іншому секторі економіки. Крім того, на політику країни мають вплив міжнародні кредитори, а це, своєю чергою, впливає на економічний розвиток країни, стабільність банківської системи, а також на економічний та соціальний добробут населення.

За результатами аналізу коефіцієнт детермінації становить 0,906 (табл. 1). Це дає можливість зробити висновок, що модель представляє досить реальну картину. Однак, урахувавши те, що більшість незалежних змінних не є значимою, модель потребує змін. Для подальшого аналізу з моделі були виключені незначущі показники, а саме: ВВП на д. н., коефіцієнт відкритості економіки, вартість акцій. Виходячи з аналізу, модель стала більш значимою, адже F -статистика підвищилася із 19,11 до 30,218. Коефіцієнт детермінації також підвищився. Незалежні змінні X_2 , X_3 , X_7 виключаються з моделі через свою незначущість. Таким чином, рівняння оцінки впливу стабільності банківської системи країни на економічний добробут має такий вигляд:

$$Y = -0,557 * X_1 + 0,557 * X_2 + 0,256 * X_5 - 0,580 * X_6 + 0,529 * X_8 \quad (2)$$

Таким чином, можна зробити висновок, що внутрішні кредити приватному сектору мають обернений вплив на рівень приросту ВВП країни: збільшення показника внутрішніх кредитів приватному сектору призводить до зменшення приросту ВВП країни на 0,557 стандартного відхилення. Це пояснюється тим, що за збільшення кредитування приватного сектора кредити на розвиток бізнесу скорочуються, що має негативний вплив на виробничу спроможність підприємств. Однак наявність таких процесів у країні не є бажаною, адже це має негативний вплив на розвиток та відновлення економіки країни, втім, має позитивний вплив на підвищення добробуту населення (через кредитування приватного сектора). Але ці процеси повинні відбуватися рівномірно, оскільки економіка країни має задовольнити потреби населення, а пропозиція має відповідати попиту.

Приріст прямого інвестування з-за кордону має прямий вплив на рівень приросту ВВП. Цей взаємозв'язок є досить логічним, адже підвищення прямого інвестування означає інтенсифікацію та розширення виробничої діяльності. Однак слід зазначити, що в період 2014–2015 рр. відбулося різке скорочення потоків ПІІ до країни. Це є досить негативним явищем, оскільки скорочує можливості грецької економіки на розвиток та повне відновлення.

Відповідно до результатів, отриманих під час проведення аналізу, підвищення загальних витрат призводить до скорочення приросту ВВП. Ця закономірність є непередбачуваною, адже збільшення загальних витрат повинно стимулювати виробників до активізації виробничої діяльності. Однак якщо говорити про витрати підприємницьких одиниць, то збільшення витрат (наприклад, транспортних) зменшує загальний обсяг виробництва, адже собівартість продукції, що виготовляється, зменшується і зменшується приріст ВВП країни.

Також досить несподіваним є прямий зв'язок між зростанням кількості непрацюючих кредитів і приростом ВВП. Велика кількість непрацюючих кредитів є негативною характеристикою банківського сектору країни. Зростання кількості непрацюючих кредитів сигналізує про те, що підприємства відчувають певні труднощі у поверненні своїх кредитів, а під цим розуміється зменшення платоспроможності економічного агента, що має своїм наслідком зменшення виробництва, тому залежність між цими двома показниками має бути оберненою. Однак для Греції це, навпаки, потребує подальшого більш детального аналізу.

Аналіз впливу рівня розвитку банківського сектору на економічний добробут в Іспанії дав такі результати:

$$Y = -1,601 * X_4 - 0,451 * X_6 + 1,062 * X_7 - 0,615 * X_8 \quad (3)$$

Стандартизований коефіцієнт детермінації становить 0,947, тобто модель є значимою.

Пряма залежність простежується між приростом ВВП та коефіцієнтом відкритості економіки. Економіка вважається відкритою, якщо експортна квота перевищує 10%. Іспанська економіка є відкритою. Високий показник експорту свідчить, що національні виробники здатні не лише забезпечити внутрішній попит, а й орієнтуються на експорт, тому підвищення відкритості економіки сприяє підвищенню приросту ВВП країни.

Підвищення валових витрат призводить до зменшення приросту ВВП країни. В Іспанії так само, як і в Греції, підвищення валових витрат призводить до скорочення приросту ВВП країни. Така закономірність може бути пояснена лише в умовах того, що загальні витрати розглядаються з боку витрат виробників. За збільшення витрат на виробництво збільшується собівартість продукції, тому попит на неї може знизитися, тим самим стимулюючи виробників скорочувати виробництво, що впливає на скорочення приросту ВВП та економічного добробуту країни.

Збільшення кількості неповернених кредитів зумовлює зменшення приросту ВВП Іспанії. Демонструється цілком логічний зв'язок, адже підвищення платоспроможності підприємств зумовлюється збільшенням її прибутковості. В Іспанії в останні роки спостерігається зменшення частки неповернених кредитів у загальній сумі виданих. Це свідчить про підвищення економічного добробуту населення.

Між рівнем приросту ВВП та рівнем ВВП на д. н. спостерігається обернена залежність. Це можна пояснити тим, що кількість населення зростає випереджаючими темпами.

За результатами побудови моделі впливу рівня розвитку банківської системи на рівень добробуту Португалії отримано рівняння:

$$Y = 0,682 * X_3 - 1,279 * X_4 \quad (4)$$

Стандартизований коефіцієнт детермінації становить 0,762, тобто модель є значимою.

Виходячи з даних, представлених у рівнянні (4), збільшення загальної вартості акцій, що торгуються, призводить до збільшення приросту ВВП країни. Це дає змогу зробити висновок про те, що фондовий ринок відіграє важливу роль у розвитку виробничої діяльності та економічному розвитку в цілому. Збільшення вартості акції призводить до підвищення прибутковості підприємств, акції яких торгуються, що означає приріст ВВП. Збільшення ВВП на д. н. призводить до зменшення приросту ВВП, як і в моделі для Іспанії.

Таким чином, проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що банківська система країни та рівень її розвитку мають значний вплив на рівень економічного добробуту.

За результатами регресійного аналізу можна узагальнити таке. Лише три показники виявилися значимими для як мінімум двох країн одночасно, а саме ВВП на д. н., валові витрати, кількість непрацюючих кредитів до загальної суми виданих кредитів. Для Іспанії та Греції найбільш важливими показниками виявилися валові витрати і кількість непрацюючих кредитів до загальної суми кредитів. Досить неочікуваним є те, що показник внутрішніх кредитів приватному сектору має вплив на економічний добробут тільки в Греції, адже цей показник прямо впливає на купівельну спроможність громадян, що одночасно підвищує стимули для нарощування виробництва і підвищення приросту ВВП.

Висновки. За результатами проведеного аналізу можна зробити наступні висновки:

- для підвищення економічного добробуту необхідно підтримувати приплив ПІІ в країну, адже вони є стимулом для розвитку виробничої діяльності;

- велика кількість непрацюючих кредитів є негативним фактором, оскільки це сприяє скороченню економічного добробуту, а також економіч-

ній активності в країні; вони свідчать про низьку платоспроможність суб'єктів господарювання, а це сприяє зниженню доходності банківського сектора;

- зростання кредитування приватного сектора може мати двоїтий вплив, адже стимулює споживачів нарощувати витрати та водночас скорочує кредитування сектору виробництва;

- рівень відкритості економіки свідчить, наскільки країна є включеною в систему світового господарства, наскільки ефективною є її експортна діяльність, тому уряд повинен стимулювати та підтримувати експорт для підвищення добробуту. Однак слід також використовувати заходи щодо захисту національного виробництва і не дозволяти розмивати національні кордони;

- розвиток фондового ринку країни також має значний вплив на економічну активність, адже доступ компаній на ринок цінних паперів створює для них додаткові можливості для отримання капіталу. Це сприяє активізації економічної діяльності, зменшує тиск на банківський сектор та сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств;

- для Греції, насамперед, важливим є скорочення недійсних кредитів, а також стимулювання притоку ПІІ в країну, що ускладнює стимулювання виробництва;

- іспанській економіці необхідно ще більше стимулювати експорт для підтримки розвитку економіки, втім, за умови скорочення кількості недійсних кредитів;

- для підвищення економічного добробуту Португалії доцільно стимулювати приплив ПІІ до країни, зростання рівня відкритості економіки.

Досліджувані країни Південної Європи нині знаходяться на шляху відтворення своїх банківських систем. Для прискорення цього процесу передусім необхідно посилити міри контролю над діяльністю банківського сектора, а також якомога швидше наситити економіку необхідним обсягом фінансових ресурсів, щоб створити найбільш сприятливі умови для розвитку банківського кредитування. Такі позитивні зрушення повинні призвести до відновлення економічної та фінансової стабільності і, як результат, до підвищення рівня економічного добробуту країни.

Таблиця 1

Критерії адекватності регресійної моделі щорічного приросту ВВП Греції, Іспанії, Португалії в 2000–2015 рр.

Критерій Стюдента при змінних	Греція		Іспанія		Португалія	
X ₁ (р-значення)	-1,278 (0,242)	-3,243 (0,010***)	2,079 (0,076***)	2,821 (0,020***)	1,120 (0,300)	
X ₂ (р-значення)	2,435 (0,045***)	2,628 (0,027***)	1,437 (0,194)		-0,861 (0,418)	
X ₃ (р-значення)	-1,267 (0,246)		1,845 (0,107)	3,049 (0,014***)	3,065 (0,018***)	3,754 (0,005***)
X ₄ (р-значення)	-0,125 (0,904)		-3,428 (0,011***)	-4,066 (0,003***)	-2,025 (0,083***)	-4,431 (0,002***)
X ₅ (р-значення)	1,633 (0,146)	3,268 (0,010***)	0,685 (0,515)		-2,280 (0,057***)	-2,098 (0,065***)
X ₆ (р-значення)	-3,005 (0,020***)	-3,514 (0,007***)	-2,983 (0,020***)	-3,359 (0,008***)	2,503 (0,041***)	2,109 (0,064***)
X ₇ (р-значення)	0,544 (0,604)		4,821 (0,002***)	6,128 (0,000***)	1,858 (0,106)	2,762 (0,022***)
X ₈ (р-значення)	2,400 (0,047***)	5,101 (0,001***)	-1,552 (0,165)	-3,305 (0,009***)	-2,591 (0,036***)	-2,730 (0,023***)
R ²	0,906	0,921	0,946	0,945	0,768	0,762
F-статистика	19,11	30,217	34,165	43,808	7,198	8,829

У дужках наведений показник статистичної значущості (*** – 1%, ** – 5%, * – 10%)

Джерело: розраховано авторами на основі [5]

Список використаних джерел:

1. Стабильность банковской системы // Discovered: деньги, банки, страхование, экономика и бизнес [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://discovered.com.ua/glossary/stabilnost-bankovskoj-sistemy/>.
2. The Bank of Greece Interim Report on Monetary Policy 2016. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bankofgreece.gr/Pages/en/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=5552&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdfd83c66c95&Filter_by=DT.
3. Financial stability report, May 2016 / Banco de España [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.bde.es/f/webbde/Secciones/Publicaciones/InformesBoletinesRevistas/InformesEstabilidadFinancera/16/IEFMayo2016_Ingles.pdf.
4. Portuguese Banking System Recent Developments : 2nd quarter 2016. / Banco de Portugal [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.bportugal.pt/sites/default/files/anexos/pdf-boletim/overviewportuguesebankingsystem_2016q2_en.pdf.
5. DataBank / World Development Indicators [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=GRC#>.

Родионова Т. А.

Полищук Е. В.

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова

**СТАБИЛЬНОСТЬ БАНКОВСКИХ СИСТЕМ СТРАН ЮЖНОЙ ЕВРОПЫ
И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ**

Резюме

В статье исследованы особенности функционирования банковских систем стран Южной Европы. Охарактеризованы последние тенденции развития банковских систем Греции, Испании и Португалии. Определены показатели, которые в наибольшей степени влияют на экономическое благосостояние стран Южной Европы. Выявлена взаимосвязанность между уровнем стабильности банковской системы и экономическим благосостоянием страны.

Ключевые слова: Южная Европа, банковская система, экономическое развитие, ВВП, экономическое благополучие.

Rodionova T. A.

Polishchuk K. V.

Odessa I. I. Mechnikov National University

**STABILITY OF THE BANKING SYSTEMS OF THE SOUTHERN EUROPEAN COUNTRIES
AND THEIR IMPACT ON THE ECONOMIC WELL-BEING**

Summary

The article explores the features of the functioning of the banking systems of Southern European countries. The latest trends in the development of banking systems in Greece, Spain and Portugal are characterized. As a result of the analysis, there were identified the indicators that have the greatest impact on the economic well-being of Southern Europe countries. The interdependence between the level of stability of the banking system and the economic well-being of the country is revealed.

Key words: Southern Europe, banking system, economic development, GDP, economic well-being.

UDC 314.74

Yakubovskiy S. A.

Horyvenko K. S.

Odessa I. I. Mechnikov National University

**IMPACT OF IMMIGRATION FLOWS ON SOCIO-ECONOMIC WELL-BEING
OF RECIPIENT COUNTRIES**

The article under consideration deals with the major countries-leaders for the number of immigrants. The structure of immigration flows in the USA and Germany is considered and determined why these countries are attracting immigrants. The influence of immigrant flows on the socio-economic well-being of recipient countries by means of constructing a regression model. The conclusions are formulated and optimal migration policies to improve the socio-economic situation of countries are proposed.

Key words: international migration, immigration, labor migration, refugees, socio-economic well-being, GDP per capita, USA, Germany.

Formulation of the problem. International migration and globalization are closely interconnected processes. An important form of these links is the migration flows, that is, interstate movements of people caused by the objective unevenness of world economic development, inequality of economic

conditions and opportunities in different countries, different degrees of their involvement in the processes of modernization and globalization.

Relevance of the research lies in the fact that the main role in the modern international movement of the population is labor migration. Its scale